

УДК 811.112.2:[32:316.658

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-18-4>

Наталія ЛИСЕЦЬКА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-8821-4836

Scopus Author ID: 57431101700

Бібліографічний опис статті: Лисецька, Н. (2023). Стилiстичнi особливостi нiмецького полiтичного дискурсу, що тематизує росiйську вiйну в Украiнi (на прикладi топосу тиску / Druck-Topos). *Актуальнi питання iноземної фiлологiї*, 18, 28–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-18-4>

**СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ,
ЩО ТЕМАТИЗУЄ РОСІЙСЬКУ ВІЙНУ В УКРАЇНІ
(НА ПРИКЛАДІ ТОПОСУ ТИСКУ / DRUCK-TOPOS)**

У статті досліджено лінгвостилістичні особливості політичного дискурсу, що тематизує російську війну в Україні. Аналіз здійснено на основі німецьких газет *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Berliner Zeitung*, *Tageszeitung*, *Neues Deutschland* із початку повномасштабного вторгнення російського агресора 24 лютого 2022 року. Мета статті – на основі топос-аналізу німецькомовних мас-медіа відшукати мовні аргументативні зразки, що віддзеркалюють суспільну свідомість, цінності й погляди членів західноєвропейського суспільного простору з огляду на постачання зброї в Україну. Зважаючи на актуальні воєнні дії російського агресора проти України обрана тематика є обґрунтованою й цілком на часі. Новизна проведеного пошуку полягає у вивченні позиції німецьких політиків щодо постачання зброї в Україну. У роботі використано антропоцентричний підхід. На основі топос-аналізу визначено мовні аргументативні зразки (топоси), які характерні для воєнного дискурсу. Топос визначаємо як аргумент, загальнознаюче твердження або тему, що виводиться на основі синтаксичних конструкцій «Якщо...» та «Тому що...». Топоси аргументації виконують функцію легітимації певних позицій і є мисленнєвими структурами підходу до вирішення певного політичного питання. Типовими контекстно-специфічними топосами є топос небезпеки, топос тягаря, топос реальності та ін. На прикладі аналізу топосу тиску «*Druck-Topos*» показано зі сторони опозиції та інших парламентаріїв аргументовану критику політики нерішучості німецького уряду щодо постачання зброї в Україну. Для досягнення цієї мети політики послуговуються широким спектром стилістичних засобів. Показано позицію щодо постачання зброї в Україну окремих парламентаріїв з огляду на їхню партійну приналежність. Особливо емоційною є мова голови консервативної партії Німеччини (ХДС) Фрідріха Мерца та українського посла в Німеччині 2014–2022 рр. Андрія Мельника. Виявлено імпліцитні смисли текстового корпусу й показано домінуючі способи мислення членів західноєвропейського політикуму з огляду на проблему протистояння російській агресії. Топоси як мисленнєві структури розкривають на основі текстових фрагментів ключові смисли концепту «*Waffenlieferung*». У певному географічному та часовому просторі домінують ті або інші аргументативні зразки. Цей процес мислення є віддзеркаленням історичного минулого.

Ключові слова: аргументативні зразки, мисленнєві структури, топос, топос-аналіз, імпліцитні смисли.

Nataliia LYSETSKA

PhD (Doctor of Philosophy (in Philology)), Associate Professor at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-8821-4836

Scopus Author ID: 57431101700

To cite this article: Lysetska, N. (2023). Stylistychni osoblyvosti nimetskoho politychnoho dyskursu, shcho tematyzuie rosiiskuu viinu v Ukraini (na prykladi toposu tysku / Druck-Topos). [Stylistic features of the German political discourse thematizing the Russian war in Ukraine (using the example of the pressure topos / Druck-Topos)]. *Current Issues of Foreign Philology*, 18, 28–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-18-4>

STYLISTIC FEATURES OF THE GERMAN POLITICAL DISCOURSE THEMATIZING THE RUSSIAN WAR IN UKRAINE (USING THE EXAMPLE OF THE PRESSURE TOPOS / DRUCK-TOPOS)

The article examines the linguistic and stylistic features of the political discourse thematizing the Russian war in Ukraine. The analysis was carried out on the basis of the German newspapers Frankfurter Allgemeine Zeitung, Berliner Zeitung, Tageszeitung, Neues Deutschland from the beginning of the full-scale invasion of the Russian aggressor on February 24, 2022. The purpose of the article is to find language argumentative patterns that reflect the public consciousness, values and views of the members of the Western European public space with regard to the supply of weapons to Ukraine on the basis of a topos analysis of the German-language mass media. Taking into account the actual military actions of the Russian aggressor against Ukraine, the chosen topic is well-grounded and completely relevant at this time. The novelty of the conducted search lies in the study of the position of German politicians regarding the supply of weapons to Ukraine. The work uses an anthropocentric approach. On the basis of topos analysis, language argumentative patterns (topoi) that are characteristic of military discourse were determined. We define a topos as an argument, a general statement or a topic, which is derived on the basis of the syntactic constructions «If...» and «Because...». Topoi of argumentation perform the function of legitimizing certain positions and are thought structures of an approach to solving a certain political issue. Typical context-specific topoi are the topos of danger, topos of burden, topos of reality, etc. On the example of the analysis of the pressure topos «Druck-Topos», the reasoned criticism from the opposition and other parliamentarians of the policy of indecision of the German government regarding the supply of weapons to Ukraine is shown. To achieve this goal, politicians use a wide range of stylistic means. The position of certain parliamentarians regarding the supply of weapons to Ukraine is presented, given their party affiliation. The speech of the head of the Conservative Party of Germany (CDU) Friedrich Merz and Ukrainian Ambassador to Germany in 2014–2022 Andrii Melnyk is particularly emotional. The implicit meanings of the text corpus are discovered and the dominant ways of thinking of the members of the Western European political community with regard to the problem of resisting Russian aggression are shown. Topoi, as thought structures, reveal the key meanings of the «Waffenlieferung» concept on the basis of text fragments. In a certain geographical and temporal space, certain argumentative patterns dominate. This thought process is a reflection of the historical past.

Key words: argumentative samples, thinking structures, topos, topos-analysis, implicit meanings.

Актуальність проблеми. Віроломне повномасштабне вторгнення російського агресора на терени вільної миролюбної України змінило весь світ. Захід згуртувався навколо України, однак щодо постачання зброї в Україну не було одностайної думки. Це стосується й Німеччини. Депутати Бундестагу постійно вимагають від канцлера прискорити постачання бойових танків та іншої необхідної техніки Україні. Проте Олаф Шольц зволікає. Якими аргументами намагаються переконати депутати уряд Німеччини, якими доказами вони оперують та якими мовними засобами вони послуговуються? Зважаючи на це, звернення до німецького політичного дискурсу, що тематизує постачання зброї, є цілком актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних політико-лінгвістичних дослідженнях широко використовується топосний аналіз. Поворот політичної лінгвістики до парадигми дискурсивного аналізу (Niehr, 2014; Niehr, 2017) чітко простежується в топосному аналізі, який теоретично обґрунтував та емпірично продемонстрував німецький лінгвіст Мартін Венгелер (Wengeler, 2007). Це мисленеві структури, так звані Denkfiguren, які виводяться на основі текстового матеріалу шля-

хом логічних кроків і показують, яку позицію займають ті чи інші політичні актори щодо вирішення/невирішення певного політичного питання (Wengeler, 2007). Топоси аргументації – це правила виведення в процесі аргументації, які наповнені змістом, але, утім, мають достатньо високий ступінь абстракції для стратегічного використання в різних дискурсах (Wengeler, 2007). Під топос-аналізом розуміємо аналіз імпліцитних смислів, які охоплюють причинно-наслідкові зв'язки в дискурсі (Kienpointner, 2017) і розкриваються у формі «якщо-тоді-формулювання» (Wengeler, 2007; Бондарчук, 2015; Лисецька, 2018). Типовими контекстно-специфічними топосами є, наприклад, топос безпеки, топос тягаря, топос реальності та ін. Залежно від контексту й тематики їх можна сформулювати таким чином (Girnth, 2015): оскільки політична/політичне дія/рішення – або бездіяльність – чи соціальний розвиток має певні небезпечні наслідки, то його (не) слід здійснювати/необхідно зупинити (= топос безпеки). Через те, що людина/інституція/країна обтяжена певними проблемами або оскільки такий тягар є неминучим, маємо вжити заходів, щоб зменшити або запобігти цьому тягарю (= топос тягаря). Оскільки

реальність є такою, якою вона є, певна дія/рішення мусить бути здійснена/здійснене або не здійснена/не здійснене (= топос реальності).

Мета дослідження. Основна мета статті – на основі топос-аналізу німецькомовних мас-медіа відшукати мовні аргументативні зразки, що віддзеркалюють суспільну свідомість, цінності й погляди членів західноєвропейського суспільного простору з огляду на постачання зброї в Україну.

Результати дослідження ґрунтуються на аналізі німецької преси за 2022 р., зокрема газет *Berliner Zeitung*, *Tageszeitung*, *Frankfurter Allgemeine* та *Neues Deutschland*. Додатково використовувалась інформація з телевізійних новин й online-джерел німецької преси. Для реалізації поставленої мети потрібно виконати такі завдання: 1) пояснити значення терміна «топос» й описати методіку топос-аналізу в межах лінгвістичного пошуку; 2) опрацювати періодику Німеччини за лютий–жовтень 2022 р.; 3) на основі топос-аналізу німецькомовних мас-медіа визначити мовні аргументативні зразки (топоси); 4) виявити імпліцитні смисли текстового корпусу та показати домінуючі способи мислення членів західноєвропейського суспільного простору з огляду на досліджувану проблему.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для пошуку прикладів обрано періодичні видання за лютий–жовтень 2022 р., а саме: дві столичні регіональні газети – *Berliner Zeitung* (BZ) і *Tageszeitung* (TZ), а також газету *Neues Deutschland* (ND), яка орієнтована на читацьку аудиторію в Східній Німеччині. Для порівняння представлення досліджуваної теми ми також проаналізували загальнонаціональну консервативну газету *Frankfurter Allgemeine* (FA), що видається в Західній Німеччині. У ході аналізу німецьких джерел відібрано понад 300 газетних текстів, що відображають тематику «Waffenlieferung an die Ukraine» та виведено 13 топосів, котрі пересікаються у всіх джерелах, зокрема *der Topos zögernder Politiker*, *der Kriegspartei-Topos*, *der Zeitenwende-Topos*, *der Topos der Führungskraft Deutschlands*, *der Druck-Topos*, *der Ringtausch-Topos* тощо. На прикладі топосу тиску (*Druck-Topos*) простежимо, яку позицію займають політичні актори щодо постачання зброї в Україну, які аргументи наводять «за»/«проти» і якими стилістичними

засобами (Лисецька, 2021; Тараненко, 2017; Spieß, 2017) із метою переконання у своїй позиції вони послуговуються у власних висловлюваннях (аргументаціях).

Der Druck-Topos

Абстрактно: *Якщо особа/інституція/країна є невпевненою/слабкою, щоб якнайшвидше розв'язати проблему, або перешкоджає її швидкому розв'язанню з будь-якої іншої причини, слід чинити тиск на цю особу/інституцію/країну, щоб прискорити вирішення питання.*

Конкретно: *Оскільки канцлер вагається щодо постачання сучасного західного важкого озброєння в Україну й не хоче робити це самотужки, інші члени Бундестагу/партії повинні чинити на нього тиск, щоб змусити його швидко розв'язати цю проблему.*

Вже сама метафорична назва статті в німецькій газеті *Tageszeitung* від 13 вересня 2022 р. *Leopard wartet an der Ampel/Леопард чекає на світлофорі* свідчить про образність мови німецької преси, що висвітлює тематику дебатів «Waffenlieferung». Спираючись на кольорову гаму коаліції, яку утворюють соціал-демократи (SPD – червоні), вільні демократи (FDP – жовті) та партія зелених (Grüne – зелені), перед очима читача постає картина жвавого автомобільного руху, який регулюється світлофором: *FDP und Grüne drängen auf die Lieferung weiterer schwerer Waffen an die Ukraine, darunter Kampfpanzer wie der Leopard 2. Die SPD drückt auf die Bremse 3*». «Жовті» (FDP) та «Зелені» (Grüne) наполягають на поставках в Україну більшої кількості важкого озброєння, уключаючи основні бойові танки, такі як Леопард 2. Проте «Червоні» (SPD) «натискають на гальма». Допоки не буде досягнуто більшості голосів, бойовий танк Леопард 2 чекає на сигнал: *SPD-Rot? FDP-Gelb? Oder grünes Grün? Ein Leopard 2 der Bundeswehr wartet auf ein Signal* (TAZ 13.09.2022). Не менш промовистими є також заголовки багатьох статей цього самого періодичного видання на кшталт *Rote Flagge für Kampfpanzer/Червоний прапор для основних бойових танків* (TAZ 12.09.2022), *Ampel lässt Union abblitzen/Світлофор дає християнсько-демократичній партії відсіч* (TAZ 25.09.2022) тощо.

Дебати не вщухають та «розгоряються» із ще більшою силою, бо уряд Німеччини та, зокрема, ексміністерка оборони Німеччини Крістіна Ламбрехт, з одного боку, звітують

про військову підтримку України, а, з іншого – наголошують на обережних подальших діях, аргументуючи це тим, що *Die Bundeswehr sei bei der Abgabe von Waffen schon «an die Grenzen gestoßen»/Бундесвер уже досягнув своїх меж* (FAZ 12.09.2022) та *Noch immer habe kein westliches Land Schützen – oder Kampfpanzer an die Ukraine geliefert/Ще жодна західна країна не поставила в Україну бронетранспортери чи бойові танки* (FAZ 12.09.2022).

Афоризмом став вислів *keine Alleingänge machen* (не робити щось першим), який безупинно використовують канцлер Німеччини Олаф Шольц та міністерка оборони Крістіна Ламбрехт, умотивовуючи свою політику зволікання стосовно постачання зброї в Україну, наприклад: *Noch kein Land hat Schützen – oder Kampfpanzer westlicher Bauart geliefert, und wir haben uns mit westlichen Partnern darauf verständigt, dass wir da keine deutschen Alleingänge machen* (BZ 13.09.2022).

Така нерішучість політиків, їх страх прийняти рішення самостійно, не оглядаючись на інші країни Західної Європи, постійні сумніви щодо того, щоб не стати стороною війни, постачаючи зброю відповідно до статусу найсильнішої країни Європи, викликають жорстку критику правлячої коаліції та канцлера Німеччини. Тиск діяти швидше й рішуче чиниться як з української сторони, так і німецькими політиками, про що промовисто свідчать німецькі мас-медіа.

Із першого дня війни Президент України звертається до західних урядів із проханням поставити зброю. Обіцяє повне визволення країни. Україні бракує лише зброї. Багато представників української влади посилюють тиск на західних партнерів, використовуючи для переконання відповідні мовні засоби та аргументативні зразки. Так, мер Києва Віталій Кличко очікував швидкої й термінової військової підтримки від спільного візиту канцлера Німеччини Олафа Шольца, прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі та президента Франції Еммануеля Макрона до Києва у червні 2022 р. Мер підкреслює важливу роль трьох провідних політиків своєю перифразою «три вожді» й суперлативом «найважливіші країни»: *Wir brauchen von den drei Führern der wichtigsten Länder harte Unterstützungssanktionen und Waffen so schnell wie möglich/Нам потрібні від*

трьох вождів найважливіших країн якомога швидше жорстка підтримка санкцій і зброя (FAZ 13.06.2022). Мер Києва намагається донести до німецьких політиків, що загроза столиці України є й надалі великою: *Kiew war ein Ziel und Kiew bleibt ein Ziel. Putin sagt, dass er das ganze ehemals russische Territorium beansprucht. Sein Interesse endet auch nicht in Kiew und an der Grenze zu Polen. Er wird so weit gehen, wie wir es ihm erlauben. Der Krieg wird auch an die Tür der Deutschen klopfen* (FAZ 13.06.2022). Метафора *Der Krieg wird auch an die Tür der Deutschen klopfen / Війна постукає ще також й у двері німців* містить образне застереження від небезпечного ворога, який не зупиниться з власної волі, якщо його не змусити силою це зробити. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба стурбований *невтішними сигналами з Німеччини (enttäuschende Signale aus Deutschland), абстрактними промовами та побоюваннями (abstrakten Reden und Ängste)* окремих німецьких політиків. Під час другого візиту міністра закордонних справ Німеччини Аннелени Бербок 10 вересня 2022 р. глава МЗС України повторив своє прохання щодо постачання німецьких танків *Leopard 2*. Якщо його вимога навесні звучала *Waffen, Waffen, Waffen/Зброя, зброя, зброя*, після шести місяців війни – *Zeitplan, Zeitplan, Zeitplan/Строки, строки, строки* (FAZ 10.09.2022). За допомогою контактного повтору одного й того самого іменника досягається кульмінація реальної ситуації в країні – щоб дати достойну відсіч ворогові, терміново потрібна зброя. Один із радників Президента України посилив тиск на європейські країни, написавши у Twitter: *Brüssel, wir warten auf eine Entscheidung. ... Wir halten stand, sagt uns einfach, wann die Waffen kommen/Брюссель, чекаємо на рішення. ... Ми непохитні, просто скажіть нам, коли прибуде зброя* (FAZ 15.06.2022; ND 16.06.2022). Стилістична метонімія *Brüssel/Брюссель* містить у своїй семантичній структурі звертання до глав усіх урядів Європейського Союзу, не називаючи їх конкретно.

Багаторічний Надзвичайний і Повноважний посол України в Німеччині Андрій Мельник зробив собі ім'я постійною різкою критикою федерального уряду з початку російської загарбницької війни проти України. Знову й знову він засуджував, зокрема, політику Німеччини щодо

Росії. В останні місяці А. Мельник безупинно наполягав на посиленні поставок німецької зброї до нашої країни. Його мовлення вирізняється колоритною фразеологією, удалими й не завжди «дипломатичними» порівняннями, що викликало інколи обурення в німецького слухача, проте було ефективним: *Melnyk hatte sich nicht erst seit Beginn des russischen Angriffskrieges gegen die Ukraine mit oft harter Kritik an der Bundesregierung einen Namen gemacht. Immer wieder prangerte er insbesondere die deutsche Russland-Politik an. In den vergangenen Monaten machte er hartnäckig Druck für mehr deutsche Waffenlieferungen an sein Land* (TAZ 03.09.2022).

Український посол назвав канцлера Шольца *ображеною ліверною ковбасою/beleidigte Leberwurst*. Роздратування пана Мельника виникло після того, як українська сторона відхилила візит до Києва федерального президента Штайнмаєра в середині квітня, звинувативши його в проведенні проросійської політики як колишнього міністра закордонних справ. Тоді канцлер Олаф Шольц спочатку відмовився від власного візиту. Андрій Мельник назвав пана Олафа Шольца *ображеною ліверною ковбасою/beleidigte Leberwurst* й отримав різку критику в Німеччині, проте не захотів вибачитися за це. Натомість він і надалі продовжував критикувати позицію німецького уряду щодо надання воєнної допомоги Україні: *Es geht nicht darum, ob man sich entschuldigt, es geht darum, dass eine richtige Politik in diesen Tagen gemacht wird ... Es geht nicht darum, ob man sich beleidigt fühlt oder nicht, sondern es geht darum, ob man uns hilft, in diesem Krieg nicht zu verlieren und Menschenleben zu retten/Ідеться не про вибачення, а про правильну політику в ці дні... Справа не в тому, образилися Ви чи ні, а в тому, чи допоможете ви нам не програти в цій війні та врятувати життя* (FAZ 06.05.2022). Дослівний повтор на початку речень (анафора) *Es geht nicht darum, ob ...* у поєднанні з анафоричною антитезою *sondern es geht darum, dass ...* наголошує на суті справи. У міжнародному порівнянні німецька допомога є недостатньою й тодішній посол вважає, що в Берліні є ще багато можливостей, щоб допомогти нам, українцям, у нашій боротьбі за виживання/*dass es in Berlin noch sehr viel Luft nach oben gebe und ein sehr großer Handlungsbedarf bestehe, um uns Ukrainern im Überlebenskampf zu helfen* (FAZ

06.05.2022). Метафора *Überlebenskampf* показує без перебільшення важку боротьбу українського народу за існування та збереження своєї національної ідентичності. У цьому контексті наведемо ще деякі яскраві висловлювання пана Андрія Мельника: *Es gibt ganz offensichtlich in der Bundesregierung Verzögerungsstrategien, zumindest eine Verzögerungstaktik/У федерального уряду, очевидно, є стратегії затримки, принаймні тактика зволікання* (FAZ 18.05.2022); *Hier wird nicht mit offenen Karten gespielt/Тут ідеться про приховану гру* (FAZ 18.05.2022); *Dessen Herumschwurbeln um die Themen sei der Sache nicht angemessen/Його «балаканина навколо теми» не відображає сутні справи* (FAZ 18.05.2022); *Deutschland hat in diesem halben Jahr einen Quantensprung gemacht/За ці шість місяців Німеччина зробила значний стрибок ... Die deutsche Politik wurde «wachgerüttelt aus dem eigenen Traum, dass alles gut ist»/Німецький політикум «прокинувся від власного сну про те, що все добре»* (BZ 24.09.2022); *Sollte der Bundeskanzler «auch nach den jüngsten Erfolgen der Armee nicht SOFORT umsteuern», wäre das «eine Bankrotterklärung Deutschlands, die in die Geschichte eingeht»/Якщо канцлер «не змінить курс НЕГАЙНО навіть після нещодавніх успіхів армії», це стане «оголошенням банкрутства Німеччини, яке увійде в історію»* (TAZ 12.09.2022).

Жорсткої критики зазнає уряд Німеччини від опозиції, насамперед від консервативної партії Німеччини (ХДС) та християнсько-консервативної партії Баварії (ХСС). У жовтні 2022 р. Бундестаг не проголосував за поставку в Україну бойових танків та іншого важкого озброєння, чого вимагала опозиція. Депутати правлячої коаліції й фракції лівих перешкодили голосуванню та натомість передали заяву до відповідального комітету в закордонних справах для консультації, що викликало гостру критику депутатів опозиції: *Sie verstecken sich hinter Verfahrensfragen ... Wenn man es ernst meine mit dem Schock über Massengräber in Butscha und Isjum, sprach Wadepful weiter, müsse man das in Zukunft verhindern – mit schweren Waffenlieferungen/Bu ховається за процедурними питаннями... Якщо ви серйозно ставитеся до шоку через масові поховання в Бучі та Ізюмі, то повинні запобігти цьому в майбутньому – із поставками важкого озброєння*

(TAZ 25.09.2022). Метафора *Sie verstecken sich hinter Verfahrensfragen* образно передає політику затягування правлячих партій, а епіфраз (уточнювальне словосполучення, що стоїть після тире) *mit schweren Waffenlieferungen* наголошує на необхідності поставки важкого озброєння Україні. На думку голови ХДС Фрідріха Мерца, Німеччина могла б зробити набагато більше, однак окремі депутати цього не роблять, зволікають, отожд навмисно гальмують: *Deutschland hätte der Ukraine Marder-Panzer liefern können, sie machen es nicht, sie verzögern, sie kündigen es an, sie sagen Ringtausch und der Ringtausch funktioniert nicht, sagte er. «Also hier wird ganz bewusst auf der Bremse gestanden»* (FAZ 02.06.2022). Посилення емоційно-сміслової напруги передає займенник *sie* в поєднанні з дієсловами, *sie machen es nicht, sie verzögern, sie kündigen es an ...* тощо. Метафора *Also hier wird ganz bewusst auf der Bremse gestanden* є змістовою кульмінацією, своєрідним висновком (ампліфікацією) щодо проблеми, яка обговорюється. Критика уряду та канцлера Німеччини вустами Фрідріха Мерца є гострою й містить сильне стилістичне забарвлення, як-от: *Das jüngste, dritte Entlastungspaket der Koalition sei nur ein «Sammelsurium an Kompromissen» zwischen den Ampelparteien/Останній, третій, пакет допомоги, запропонований коаліцією, був лише «солянкою компромісів» між партіями світлофорної коаліції* (FAZ 07.09.2022).

Прем'єр-міністр Баварії наполягає на розширенні поставок зброї в Україну. Керівник ХСС Маркус Зюдер вважає, що Німеччина повинна більше та швидше поставляти якісну зброю Україні, бо зброя – це єдиний шлях, щоб покласти край «нелюдським звірствам»: *Die beste Form, der Ukraine zu helfen und die unmenschlichen Gräueltaten zu beenden, sind mehr und schnellere Waffenlieferungen. ... Wir müssen die besten Waffen liefern und mit unseren Nato-Partnern gleichziehen. ... Waffen sind der Weg der schnellen und direkten Hilfe* (BZ 10.04.2022). Бачимо використання цілої низки епітетів, які підсилюють та конкретизують дії, які повинні зробити німецькі посадовці (*die beste Form, schnellere Waffenlieferungen, der Weg der schnellen und direkten Hilfe*) і підкреслюють особливу жорстокість російських загарбників (*die unmenschlichen Gräueltaten*). Маркус Зюдер негативно оцінює роботу міністерки обо-

рони Німеччини Крістіни Ламбрехт, яка вкрай осоромилася славнозвісними шоломами для українських військових і ганьбить Німеччину перед українцями та західними партнерами (*Sie blamiert Deutschland vor der Ukraine und unseren westlichen Partnern*) і зовсім не відповідає займаній посаді (*Sie ist komplett überfordert*) (BZ 04.04.2022).

Суперечки про постачання Україні важкого озброєння стали тягарем і всередині правлячої світлофорної коаліції. Про тиск із жовто-зеленого куточка (*Druck aus der gelb-grünen Ecke*) йдеться в Tageszeitung за 12 жовтня 2022 р. Троп синьо-зелений куточок синтезує кольори партії вільних демократів та партії зелених, які разом із соціал-демократами утворюють уряд Німеччини й чинять тиск на прийняття рішень канцлера: *Mehr Waffen für die Ukraine bedeuten weniger Folter und Vergewaltigungen und mehr gerettete Zivilist/innen/Більше зброї для України означає менше тортур і звалтувань та більше врятованих мирних жителів* (TAZ 12.09.2022).

Експертка з оборони Німеччини від Вільної демократичної партії Німеччини (FDP) Штрак-Ціммерманн неодноразово виступала з критикою канцлера Олафа Шольца (СДПН), якою вона звинувачувала в тому, що він занадто нерішучий у питанні поставок зброї. Вона наголошує, що забезпечення українців важким озброєнням – це вимога часу (*Das Gebot der Stunde ist, den Ukrainern auch schwere Waffen zu liefern*) і девізом німецької політики щодо України має бути не зволікання та вагання, а сміливість і відвага (*Die Devise für die deutsche Ukraine-Politik muss lauten: Nicht zaudern, nicht zögern – Kühnheit und Mut*) (BZ 23.04.2022).

Постачання важкого озброєння непокоїть жителів Німеччини. Згідно з опитуванням, проведеним у рамках проекту ARD-DeutschlandTrends у березні 2023 р., 47% респондентів заявили, що вважають дотеперішню підтримку України зброєю з боку німецького уряду доцільною як реакцію на напад на Україну. З іншого боку, близько 43 % респондентів вважають, що санкційні заходи, ужиті проти Росії до цього часу, недостатньо ефективні для них (<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1312216/umfrage/umfrage-deutsche-ukraine-politik/>).

Невпевненість німецьких громадян, їхній страх, що Німеччина може стати прямим

учасником війни в Україні, підсилюються політикою окремих політичних сил і насамперед *Партією лівих* (Linke) та *Партією альтернатива для Німеччини* (AfD). Категорично проти постачання зброї в Україну виступають члени правоцентричної партії *Альтернатива для Німеччини* (AfD). Вони відкрито заявляють, що війна в Україні – це провокація НАТО або суперечка, яка не стосується Німеччини (*der Krieg in der Ukraine sei «eine Auseinandersetzung, die uns nicht betrifft ... eine von Amerika gesteuerten Ukraine»*) (TAZ 25.09.2022).

Частина лівих засуджує російську агресію в Україні, але виставляє злочинну агресивну війну Росії як частину «зростаючого геополітичного суперництва різних імперських претензій на владу», спровоковану НАТО (ND 27.06.2022 <https://epaper.nd-aktuell.de/cxepaper/index.php?token=9sZhUF54fedsAeKHwc7qQKNv>). Герхард Траберт, який балотувався від *Лівої партії* на виборах федерального президента, закликав делегатів підтримати обмежене постачання «зброї миру» з метою захисту цивільного населення: *Man muss die von Krieg betroffene oder bedrohte Zivilbevölkerung auch mit militärischen Mitteln schützen. Aber das kann nur eine begrenzte Lösung sein. Wir brauchen Waffen der Friedlichkeit* (ND 27.06.2022 <https://epaper.nd-aktuell.de/cxepaper/index.php?token=9sZhUF54fedsAeKHwc7qQKNv>). Проте колишня голова *Партії лівих* Сара Вагенкнехт відкрито виступає проти постачання зброї в Україну та закликає до дипломатії. Подібну позицію висловлюють окремі видатні особи, як-от журналістка й відома широкому загалу феміністка Аліса Шварц. Вони засуджують російську агресію та переконані, що зупинити ескалацію можуть лише переговори.

У зв'язку з високим тиском на канцлера Німеччини Олафа Шольца щодо постачання зброї в Україну інша група інтелектуалів зі сфери політики, науки, культури й громадянського суспільства звернулася до кан-

цлера з відкритим листом, у якому вимагає рішучості та «швидкості в доставці зброї» (*Tempo bei der Waffenlieferung*). Указується, що треба відійти від політики зволікання та, замість «німецьких особливих шляхів» (*anstatt deutscher Sonderwege*) для запобігання ядерній війні, необхідна «єдність Європи й Заходу» (*Geschlossenheit Europas und des Westens*) (TAZ 04.05.2022). Якщо Німеччина та інші європейські держави терміново не нададуть зброю Україні, це заохотить Кремль до подальшої агресії. Своєчасна й послідовна підтримка України сучасним озброєнням у необхідній кількості є запорукою безпеки німецьких громадян і всього західноєвропейського простору.

Висновки й перспективи подальших досліджень. На прикладі аналізу топосу тиску (*Druck-Topos*) показано зі сторони опозиції та інших парламентаріїв аргументовану критику політики нерішучості німецького уряду щодо постачання зброї в Україну, простежено позицію окремих парламентаріїв з огляду на їхню партійну приналежність. Політики чинять тиск на канцлера Німеччини, також із метою переконання послуговуються широким спектром стилістичних засобів. Особливо емоційною є мова голови *Консервативної партії Німеччини* (ХДС) Фрідріха Мерца та українського посла в Німеччині 2014–2022 рр. Андрія Мельника. Виявлено імпліцитні смисли текстового корпусу й показано домінантні способи мислення членів західноєвропейського політикуму з огляду на проблему протистояння російській агресії. Топоси як мисленеві структури розкривають на основі текстових фрагментів ключові смисли концепту «Waffenlieferung». У певному географічному та часовому просторі домінують ті або інші аргументативні зразки. Цей процес мислення є віддзеркаленням історичного минулого. Чинному німецькому уряду потрібен час, щоб пройти еволюцію до прийняття рішення щодо постачання зброї в Україну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарчук О. Ю. Особливості топос-аналізу. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн.* № 2. Луцьк, 2015. С. 27–30.
2. Лисецька Н. Г. Топос-аналіз концепту «Flüchtlinge» в сучасному німецькомовному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн.* / (редкол.: І. П. Біскуп (голов. ред.) та ін.). № 8. Луцьк, 2018. С. 191–197.
3. Лисецька Н. Г. Стилістичні засоби вираження концепту «Еуропа» у сучасній німецькомовній пресі. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference.* SSPG

Publish. Stockholm, Sweden. 2021, Pp. 414–417. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects-10-12-oktyabrya-2021-goda-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>

4. Тараненко О. Долання евфемізації в «мові війни» українського медійного та політичного дискурсу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки: збірник наукових праць / МОН України.* № 883. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. С. 139–144.

5. Girth H. Sprache und Sprachverwendung in der Politik. In: T. Gloning, J. Kilian (Hg.): *Germanistische Arbeitshefte.* Band 39. Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2015. 180 S.

6. Kienpointner M. Topoi. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2017. S. 187–211.

7. Niehr T. Einführung in die Politolinguistik. *Vandenhoeck & Ruprecht.* 2014. 191 S.

8. Niehr T. Argumentation in Texten. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2017. S. 165–186.

9. Spieß C. Metaphern. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2017. S. 94–115.

10. Wengeler M. Topos und Diskurs – Möglichkeiten und Grenzen der topologischen Analyse gesellschaftlicher Debatten. In *Diskurslinguistik nach Foucault: Theorie und Gegenstände*, edited by Ingo H. Warnke. Berlin; Boston: De Gruyter, 2007. S. 165–86. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110920390.165>

REFERENCES:

11. Bondarchuk, O. (2015). Osoblyvosti topos-analizu. [Peculiarities of topos-analyses]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii: nauk. zhurn.* Lutsk, No 2, 27–30. [in Ukrainian].

12. Lysetska, N. (2018). Topos-analiz kontseptu «Flüchtlinge» v suchasnomu nimetskomovnomu dyskursi. [Topos-analysis of the concept «Flüchtlinge» in the modern German-language discourse]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii: nauk. zhurn.* / (redkol.: I. P. Biskub (holov. red.) ta in.). Lutsk, No 8, 191–197. [in Ukrainian].

13. Lysetska, N. (2021). Stylistychni zasoby vyrazhennia kontseptu «Europa» u suchasni nimetskomovni presii. [Stylistic means of expressing the concept of «Europe» in the contemporary German-language press]. *Modern science: innovations and prospects. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference.* SSPG Publish. Stockholm, Sweden, Pp. 414–417. [in Ukrainian]. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects-10-12-oktyabrya-2021-goda-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>

14. Taranenko, O. (2017). Dolannia evfemizatsii v «movi viiny» ukrainskoho mediinoho ta politychnoho dyskursu. [Overcoming euphemization in «war language» of ukrainian media and political discourses]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Serii: Zhurnalistycki nauky: zbirnyk naukovykh prats / MON Ukrainy.* Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniki, No 883, 139–144. [in Ukrainian]. URL: <https://doi.org/10.23939/sjs2017.01.148>

15. Girth, H. (2015). Sprache und Sprachverwendung in der Politik. [Language and language use in politics]. In: T. Gloning, J. Kilian (Hg.): *Germanistische Arbeitshefte.* Band 39. Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 180 S. [in German].

16. Kienpointner, M. (2017). Topoi. [Topoi]. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 187–211. [in German].

17. Niehr, T. (2014). Einführung in die Politolinguistik. [Introduction to Political Linguistics]. *Vandenhoeck & Ruprecht.* 2014. 191 S. [in German].

18. Niehr, T. (2017). Argumentation in Texten. [Argumentation in texts]. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 165–186. [in German].

19. Spieß, C. (2017). Metaphern. [Metaphors]. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen.* HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft.* Berlin; Boston: Walter de Gruyter GmbH, 94–115. [in German].

20. Wengeler, M. (2007). Topos und Diskurs – Möglichkeiten und Grenzen der topologischen Analyse gesellschaftlicher Debatten. [Topos and Discourse – Possibilities and Limits of Topological Analysis of Social Debates]. In *Diskurslinguistik nach Foucault: Theorie und Gegenstände*, edited by Ingo H. Warnke. Berlin; Boston: De Gruyter, 165–86. [in German]. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110920390.165>